

SUN'IY INTELLEKT VA RAQAMLI INNOVATSIYALAR ASOSIDA TURIZM XIZMATLARINI TAKOMILLASHTIRISH ZAMONAVIY YONDASHUVLAR VA ISTIQBOLLAR

Ibrohimova Azizaxon Dilshod qizi

Farg'ona davlat universiteti, Iqtisodiyot fakulteti

Turizm va mehmondo'stlik yo'nalishi talabasi

Tel.: +998 90 831 94 44

E-mail: ibrohimovaa487@gmail.com

Ilmiy rahbar: **Odina Nasridinova**

<https://doi.org/10.5281/zenodo.21126007>

Annotatsiya

Ushbu ilmiy maqolada sun'iy intellekt va raqamli innovatsiyalarning turizm sohasini rivojlantirishdagi o'rni tahlil qilingan. Xususan, sun'iy intellekt, chatbotlar, aqlli turizm (Smart Tourism), katta ma'lumotlar (Big Data), virtual va kengaytirilgan reallik texnologiyalari hamda mobil ilovalarning turistik xizmatlar sifatini oshirishdagi ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, O'zbekistonda turizmni raqamlashtirish jarayonlari, mavjud muammolar va istiqboldagi rivojlanish yo'nalishlari ilmiy asosda tahlil etilgan.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, aqlli turizm, Smart Tourism, raqamli innovatsiyalar, Big Data, virtual reallik, chatbot, mobil ilovalar, turizm, O'zbekiston.

Jahon iqtisodiyotining eng istiqbolli tarmoqlaridan biri bo'lgan turizm so'nggi yillarda raqamli transformatsiya jarayonlarini boshdan kechirmoqda. Sun'iy intellekt, internet texnologiyalari, bulutli xizmatlar, mobil ilovalar va katta ma'lumotlarni qayta ishlash tizimlari turizm industriyasining deyarli barcha yo'nalishlariga kirib bordi. Natijada sayohatni rejalashtirish, transport xizmatlaridan foydalanish, mehmonxona bron qilish, ekskursiyalarni tashkil etish va mijozlarga xizmat ko'rsatish jarayonlari ancha tez, qulay va samarali bo'ldi.

Bugungi kunda turistlar xizmat sifati bilan bir qatorda tezkorlik, qulaylik va shaxsiylashtirilgan takliflarni ham talab qilmoqda. Mazkur ehtiyojlarni qondirishda sun'iy intellekt texnologiyalari muhim vositaga aylanmoqda. Shu sababli dunyoning rivojlangan davlatlari turizmni raqamlashtirish orqali xizmatlar sifatini oshirish va xalqaro bozordagi raqobatbardoshligini kuchaytirishga alohida e'tibor qaratmoqda.

Sun'iy intellekt texnologiyalari zamonaviy turizm industriyasining asosiy innovatsion yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Mehmonxonalar, aviakompaniyalar va turistik agentliklar sun'iy intellekt asosidagi chatbotlar orqali mijozlarga 24 soat davomida xizmat ko'rsatmoqda. Mazkur tizimlar turistlarning savollariga tezkor javob berish, bronlash jarayonlarini avtomatlashtirish va individual tavsiyalar ishlab chiqish imkonini beradi. Algoritmalar foydalanuvchining oldingi sayohatlari, qiziqishlari va xarid odatlarini tahlil qilib, unga eng maqbul turistik yo'nalishlarni tavsiya etadi. Bu esa mijozlarning qoniqish darajasini oshirish bilan birga kompaniyalarning xizmat samaradorligini ham sezilarli darajada yaxshilaydi.

Smart Tourism konsepsiyasi zamonaviy turizmni boshqarishning yangi modeli sifatida shakllanmoqda. Ushbu konsepsiya axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalangan holda turistlarga xavfsiz, tezkor va qulay xizmatlarni taqdim etishni nazarda tutadi. Aqlli shahar infratuzilmasi, GPS navigatsiyasi, elektron xaritalar, QR-kodli axborot tizimlari va mobil ilovalar turistlarning harakatini yengillashtirib, sayohat sifatini oshirmoqda. Shu bilan birga, smart turizm ekologik barqarorlikni ta'minlash va resurslardan oqilona foydalanishga ham xizmat qiladi.

Virtual reallik va kengaytirilgan reallik texnologiyalari turizm marketingining yangi bosqichini boshlab berdi. Potensial turistlar tarixiy obidalar, muzeylar, mehmonxonalar va dam olish maskanlarini virtual tarzda ko'rish imkoniyatiga ega bo'lishmoqda. Bu esa sayohatga bo'lgan qiziqishni oshirib, turistlarning qaror qabul qilish jarayonini osonlashtiradi. Ayniqsa, pandemiyadan keyingi davrda virtual turizm xizmatlariga bo'lgan talab sezilarli darajada ortdi.

Katta ma'lumotlar (Big Data) texnologiyasi turistik kompaniyalarga bozor talabini chuqur tahlil qilish imkonini yaratmoqda. Turistlarning harakat yo'nalishlari, xarid odatlari, bronlash statistikasi va xizmatlardan foydalanish darajasi tahlil qilinib, yangi marketing strategiyalari ishlab chiqiladi. Mazkur texnologiyalar mavsumiy turistlar oqimini prognoz qilish, xizmatlar narxini optimallashtirish va yangi turistik mahsulotlarni yaratishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Bugungi kunda raqamli marketing turizm sohasining asosiy rivojlanish omillaridan biri hisoblanadi. Instagram, Facebook, TikTok, YouTube va boshqa ijtimoiy platformalar orqali turistik yo'nalishlarni targ'ib qilish an'anaviy reklama usullariga qaraganda ancha samarali natija bermoqda. Bloggerlar, sayohat kontent yaratuvchilari va raqamli reklama vositalari mamlakatlarning turistik imijini shakllantirishda muhim rol o'ynamoqda.

O'zbekistonda ham turizmni raqamlashtirish bo'yicha izchil islohotlar amalga oshirilmoqda. Elektron viza tizimining joriy etilishi, onlayn bronlash platformalarining kengayishi, turistik obyektlarda QR-kodli axborot tizimlarining yaratilishi hamda elektron to'lov xizmatlarining rivojlanishi mamlakat turizm salohiyatini oshirishga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, tarixiy shaharlarda raqamli gid tizimlarini joriy etish va mobil ilovalar orqali turistlarga ko'p tilli axborot taqdim etish ishlari ham bosqichma-bosqich amalga oshirilmoqda.

Shunga qaramay, ayrim muammolar ham mavjud. Hududlarda raqamli infratuzilmaning bir xil rivojlanmagani, ayrim turistik korxonalarda zamonaviy texnologiyalarning yetarlicha joriy etilmagani, malakali IT mutaxassislarining kamligi hamda kiberxavfsizlik bilan bog'liq xavflar turizmni to'liq raqamlashtirish jarayonini sekinlashtirmoqda. Bundan tashqari, sun'iy intellekt tizimlaridan foydalanish bo'yicha mutaxassislar tayyorlash ham dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Kelgusida sun'iy intellekt asosida ishlovchi turistik platformalarni yaratish, barcha turistik xizmatlarni yagona raqamli ekotizimga birlashtirish, mahalliy turistik korxonalarda innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish va oliy ta'lim muassasalarida raqamli turizm bo'yicha mutaxassislar tayyorlash O'zbekiston turizm sanoatining xalqaro raqobatbardoshligini yanada oshiradi.

Xulosa qilib aytganda, sun'iy intellekt va raqamli innovatsiyalar turizm sohasining barqaror rivojlanishida muhim strategik omil hisoblanadi. Zamonaviy texnologiyalar turistlarga qulay, xavfsiz va sifatli xizmat ko'rsatish imkoniyatlarini kengaytirib, turistik korxonalarining iqtisodiy samaradorligini oshirmoqda. O'zbekistonda turizmni raqamlashtirish bo'yicha amalga oshirilayotgan islohotlar mamlakatning xalqaro turizm bozoridagi nufuzini mustahkamlashga xizmat qiladi. Kelgusida sun'iy intellekt, Smart Tourism va Big Data texnologiyalarini keng joriy etish orqali milliy turizm industriyasining raqobatbardoshligini yanada oshirish, turistlar oqimini ko'paytirish hamda xizmatlar sifatini xalqaro standartlar darajasiga olib chiqish mumkin.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. O'zbekiston Respublikasining "Turizm to'g'risida"gi Qonuni. O'RQ-549-son, 2019-yil 18-iyul.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risidagi Farmoni. PF-60-son, 2022-yil 28-yanvar.

3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi. O'zbekiston Respublikasida turizm statistikasi. – Toshkent, 2024.
4. UN Tourism. World Tourism Barometer. Madrid: UN Tourism, 2025.
5. World Economic Forum. Travel and Tourism Development Index 2024. Geneva: World Economic Forum, 2024.
6. Buhalis, D. eTourism: Information Technology for Strategic Tourism Management. Pearson Education, 2003.
7. Gretzel, U., Sigala, M., Xiang, Z., & Koo, C. Smart Tourism: Foundations and Developments. *Electronic Markets*, 2015.
8. Xiang, Z., Fesenmaier, D. R. Information Technology and Tourism. Springer, 2017.
9. Kotler, P., Bowen, J., Makens, J. Marketing for Hospitality and Tourism. 8th Edition. Pearson, 2022.
10. OECD. OECD Tourism Trends and Policies 2024. Paris: OECD Publishing, 2024.